

DOI: 10.38146/BSZ.2016.12.7

GAÁL GYULA

Az embercsempészség büntetőjogi aspektusából

Az embercsempészség egyidős az államhatárokkal. A migráció nem kívánt velejárója, amely újból és újból kinő, mint a hidra levágott feje. Kereslet van iránta, az elvándorlók, menekülők megfizetik.¹

Az embercsempészség hazai büntetőjogi szabályozásának története

A jogalkotás folyamatában az embercsempészséget mint sui generis bűncselekményt viszonylag későn szabályozták a magyar büntető törvénykönyvben (Btk.). A jogalkotó a tiltott határátlépés bűnsegélyi alakzatát minősítette önálló bűncselekménnyek, és súlyosabban szankcionálta, mint azt a tényállást, amelyből eredt. Az embercsempészség késői kodifikálása ellenére távoli előzményeit már a századforduló környékén megtaláljuk, bár még nem a tiltott határátlépés bűnsegélyi alakzatához kapcsolódóan.²

A kivándorlási ügynökségekről szóló 1881. évi XXXVIII. törvényzikk kihágássá minősítette a kivándorlás tiltott közvetítését.³ E cselekmény jogi szabályozásának oka arra vezethető vissza, hogy a korabeli Magyarország némi vidékéről jelentősen megnőtt, különösen a munkásosztály tagjainak – elsősorban Amerikába történő – tömeges kivándorlása, amely legtöbb esetben egyes ügynökök, üzérkedők rábeszélésének, csábításának a következménye volt, akik így szerezték meg a kivándorlók csekély vagyonát, vagy kül-

1 Főrizs Sándor: Előszó. In: Gaál Gyula: Az embercsempész tevékenység megjelenési formáinak és módszereinek változásai a Magyar Köztársaság államhatárán 1991–2003 között. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2005, 4. o.

2 Verhóczy János: Az embercsempészség a mai magyar büntetőjogban. Magyar Rendészet, 2000/5–6., 28. o.

3 1881. évi XXXVIII. tc. „2. § Aki ily engedély nélkül a kivándorlást közvetíti, mennyiben ezen tette közben büntetőtörvények súlya alá eső cselekményt nem követett el, kihágást követ el, s annyszor, amennyiszor, háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel és két hónapig tartható elzárással büntethető, azon hatóságok által és azon eljárás szerint, melyeket az 1880. évi XXXVII. törvényzikk alapján kiadott belügyminiszteri rendelet megállapít.” Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

földi ügynökségektől magasabb fizetést kaptak a minél több kivándorlás közvetítéséért.⁴

A jogtörténeti visszatekintésben az 1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrség feladatává tette a nőcsempészet megakadályozását: „2. § j) nőcsempészet megakadályozása”. Az állam biztonságát közvetlenül érintő érdekeken, így az ország határszakaszainak állandó felügyelet alatt tartásán, az azokon átirányuló forgalom folytonos ellenőrzésén és a határ közelében felvetődő jelentékenyebb események figyelemmel kísérésén túl, az újonnan létrehozott szervezet, a határrendőrség további fontos feladata lett a déli határszakaszon nagyban úzótt nőcsempészet megakadályozása. „Szomorú tény, hogy a szerbiai, romániai, de az egész Balkán félszigeten lévő bordélyházak nagyrészt magyarországi származású leányokkal vannak benépesítve. E fiatal leányok többnyire szolgálat vagy egyéb foglalkozás ürügye alatt lelketlen ügynökök által csábíttatnak ki és ezután az erkölcstelenség fertőjébe taszítatnak. Ez az aljas lélekkufárság, dacára az ismételve tett intézkedéseknek, eddig nagyrészt a határszéli rendőri szolgálat elégtelensége miatt nem volt meggátolható, miért is e rendőri szolgálat szervezése folytán ezen a téren is lényeges javulás várható.”⁵

Az 1908. évi XXXVI. törvénycikk 45. § (3) bekezdése a kerítés minősített eseteként határozta meg, ha az elkövető külföldre szállította a nőt.⁶

A jelenlegi fogalmaink szerinti embercsempészes a büntetőtörvényeink között először a tiltott határátlépés tényállásán keresztül jelent meg a büntetőtörvények egyes fogyatékoságainak megszüntetéséről és pótlásáról szóló 1948. évi XLVIII. törvénycikk 48. § (3) bekezdésében. A bekezdés a tiltott útlevélhasználathoz és a tiltott határátlépéshez nyújtott segítséget büntette öt évig terjedő börtönbüntetéssel, hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésével.⁷ A szabályozásnak az volt a jelentősége, hogy a

4 Az 1881. évi XXXVIII. tc. indokolása. Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

5 Az 1903. évi VIII. tc. indokolása. Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

6 1908. évi XXXVI. tc. „45. § Tekintet nélkül a sértett nő korára és erkölcsiségére, a kerítés büntett, ha a tettes: 1) csalárádsággal, erőszakkal vagy fenyegetéssel követi el; 2) a cselekményt hozzátartozója (Btk. 78. §), nevelés, tanítás vagy felügyelet végett rábízott, vagy neki alárendelt nő ellen követi el; 3) a nőt külföldre szállítja vagy szállíttatja; 4) a kerítéssel üzletszerűleg foglalkozik, vagy kerítés miatt már egyszer büntetve volt, büntetésének kiállítása óta tíz év még el nem telt.” Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

7 1948. évi XLVIII. tc. „48. § (3) Büntett miatt öt évig terjedhető börtönnel, hivatalvesztéssel és politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésével büntetendő, aki másnak az (1) bekezdésben meghatározott valamely cselekmény elkövetésére segítséget nyújt. (4) A (3) bekezdés alá tartozó büntett főbüntetése öt évig terjedhető fegyház, ha az csoportos határátlépés előmozdítására irányult.” Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

jogalkotó ezzel az aktussal a fogalmilag bűnsegédi magatartást önálló tettesi cselekménnyé nyilvánította.

Az ország területének elhagyására vonatkozó büntetőrendelkezések kiegészítéséről szóló 1957. évi 12. számú törvényerejű rendelet az 1948. évi XLVIII. törvénycikk 48. § (3) bekezdését kiegészítette egy minősített esettel. Egytől tíz évig terjedő börtönbüntetéssel és vagyoneklkobzással sújtotta a rendszeres vagy üzletszerű segítségnyújtást. A hozzátartozókon kívül bevezette a feljelentés elmulasztása miatti felelősségre vonást is, egyelőre csak ebben az egy minősített esetben.⁸

Az embercsempészs az 1961. évi V. törvény 204. §-ában jelent meg először önállóan a közbiztonság elleni bűntettek között, amely csak az üzletszerű segítségnyújtást büntette. Szankcionálta viszont az előkészület egyes fordulatait, a segítségnyújtásra való ajánlkozást, illetve az összebeszélést. Mellékbüntetésként megjelent a vagyoneklkobzás és a kitiltás is.⁹

Az önálló bűncselekménnyé nyilvánítás azzal magyarázható, hogy a tiltott határátlépés elősegítése a társadalomra veszélyesebb, mint maga a tiltott határátlépés, mivel egyfelől a bűnsegéd részéről a további bűnelkövetés veszélye is fennáll, másfelől az ilyen magatartást tanúsító személy rendszerint jelentékeny jogtalan haszonhoz is jut társadalmilag hasznos munka végzése nélkül.¹⁰

Az 1978. évi IV. törvény a rendészeti bűncselekmények közé sorolta az embercsempészt. Az követte el a bűncselekményt, aki tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújtott, erre ajánlkozott vagy vállalkozott. Az üzletszerű elkövetés minősített esetként szerepelt.¹¹

8 1957. évi 12. számú tvr. „2. § Aki tiltott határátlépés elkövetésére irányuló hírverést fejt ki, vagy másokat e cselekmény elkövetésére felhív, hat hónaptól öt évig terjedhető börtönnel büntethető. 3. § (1) Aki tiltott határátlépéshez rendszeresen vagy üzletszerűen segítséget nyújt, egy évtől tíz évig terjedhető börtönnel és vagyoneklkobzással büntetendő. (2) Aki hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy az (1) bekezdésben meghatározott büntett elkövetése készül vagy ilyen büntettet elkövettek és erről a hatóságnak, mihelyt teheti, jelentést nem tesz két évig terjedhető börtönnel büntetendő. Az elkövető hozzátartozója (1950. évi II. törvény 29. §) a feljelentés elmulasztása miatt nem büntethető.” Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

9 1961. évi V. tv. „204. § Aki tiltott határátlépéshez üzletszerűen segítséget nyújt, erre ajánlkozik vagy összebeszél, ha súlyosabb büntett nem valósult meg, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Mellékbüntetésként vagyoneklkobzásnak és kitiltásnak is helye van.” Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

10 Földvári József: Büntetőjog Különös Rész. Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar–Tankönyvkiadó, Budapest, 1972, 224. o.

11 1978. évi IV. tv. „218. § (1) Aki tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, erre ajánlkozik vagy vállalkozik, büntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2) A bűn-

Az embercsempészség tényállása az elmúlt negyedszázad alatt többször módosult. A külföldre utazásról és az útlevélről szóló 1989. évi XXVIII. törvény 20. § (2) bekezdése a tiltott határátlépés dekriminalizációjának megfelelően módosította az embercsempészség tényállását. Az (1) bekezdésben a tiltott határátlépéshez (Btk. 217. §) nyújtott segítséget szankcionálta a jogalkotó, a (2) bekezdésben pedig a tiltott határátlépés szabálysértési alakzata elkövetőjének nyújtott segítséget büntette.¹² Kikerültek a szabályozásból az előkészületi magatartások, és az eddig minősített esetként megjelenő üzletszerűség is. A 20. § (1) bekezdése törölte az eddig fennálló feljelentési kötelezettséget is.¹³

Az 1993. évi XVII. törvény a mellékbüntetések közül törölte a vagyonelkobzást és csak a kitiltást hagyta meg.

Az 1990-es években az embercsempészség növekedése és szervezetté válása a büntetőjogi szabályozás szigorításával járt. Az 1997. évi LXXIII. törvény a tiltott határátlépés szabálysértéshez nyújtott segítség esetén is bevezette a vagyoni haszonszerzés miatti célzatot, minősített esetként értékelte a bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából megvalósuló cselekményt, és büntetni rendelte az embercsempészségre irányuló előkészületet. Az 1998. évi LXXXVII. törvény 52. §-a a büntetési tételeket megemelte, így minden elkövetési magatartás büntettnek minősült.¹⁴

12 Az 1989. évi XXVIII. törvény módosította a tiltott határátlépés büntettségének tényállását is. Hatályon kívül helyezte az eredeti diszpozíciót, és a korábban minősítő körülményként szerepeltetett fegyveresen történő elkövetést alapeseti tényállási elemként fogalmazta meg. A változás következtében a tiltott határátlépésnek szabálysértési alakzata is lett.

13 1989. évi XXVIII. tv. „218. § (1) Aki tiltott határátlépéshez (217. §) vagyoni haszonszerzés végett vagy ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, büntetett követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott módon a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélküli vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez segítséget nyújt, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (3) Az embercsempészség elkövetőjével szemben mellékbüntetésként vagyonelkobzásnak és kitiltásnak is helye van.” Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

14 „Btk. 218. § (1) Aki tiltott határátlépéshez (217. §) vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt, büntetett követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2) Aki a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélkül vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (3) Aki a cselekményt bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából követi el, büntetett miatt az (1) bekezdés esetén öt évtől tíz évig, a (2) bekezdés esetén két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (4) Aki az (1)–(3) bekezdésben meghatározott embercsempészségre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (5) Az embercsempészség elkövetőjével szemben mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.”

A 2002. április 1-jén hatályba lépő *2001. évi CXXI. törvény* az embercsempészségnek mind az alapesetét, mind a minősített eseteit módosította. E törvény hatálybalépéséig az embercsempészség tényállásának valamennyi szabályozását a tiltott határátlépés bűncselekményhez való kapcsolódás jellemezte, azonban a jogalkotó a tiltott határátlépés büntetettét arra figyelemmel hatályon kívül helyezte, hogy a Magyar Köztársaság államhatárának jogellenesen, fegyveresen történő átlépése adott esetben megvalósítja a visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel (Btk. 263. §), illetve a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel (Btk. 263/A §) büntetettét.¹⁵

Az embercsempészség tényállásának újraszövegezése a schengeni végrehajtási egyezmény 27. cikkének első pontjára is figyelemmel történt, amely szerint: „*A Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy megfelelő büntetőintézkedéseket vezetnek be mindazokkal szemben, akik haszonszerzés céljából külföldieknek segítenek, vagy kísérletet tesznek az ilyen segítségre annak érdekében, hogy a Szerződő Félnek, a külföldiek beléptetésére és tartózkodására vonatkozó törvényei megsértésével, ennek a területére külföldiek belépjenek, vagy ott tartózkodjanak.*”

Az újrakodifikált törvényi tényállás két lényeges különbséget mutat az előző szabályozáshoz képest. Egyrészt a tényállás akként bővült, hogy az embercsempészség a jogalkotó nem csupán a Magyar Köztársaság államhatárának, hanem bármely államhatárnak a jogellenes átlépéséhez kapcsolja. Másrészt szűkült az alaptényállás annak következtében, hogy kikerült a célzat, vagyis a bűncselekmény alapesetének megvalósulásához nem szükséges a vagyoni haszonszerzés céljából történő elkövetés.¹⁶

¹⁵ Az embercsempészség 2002. április 1-jétől hatályos törvényi tényállása a következő volt: „*Btk. 218. §*

(1) Aki államhatárnak más által

a) engedély nélkül,

b) meg nem engedett módon

történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészséget

a) vagyoni haszonszerzés végett,

b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészséget

a) a csempészett személy sanyargatásával,

b) fegyveresen,

c) üzletszerűen követik el.

(4) Aki az (1)-(3) bekezdésben meghatározott embercsempészségre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Az embercsempészség elkövetőjével szemben mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.”

¹⁶ Csemáné Váradi Erika – Görgényi Ilona – Gula József – Lévy Miklós – Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2002, 17. o.

A célzat mellőzését elsősorban gyakorlati bűnüldözési tapasztalatok indokolták, amelyek szerint az államhatár jogellenes átlépéséhez általában vagyoni haszonszerzés céljából nyújtanak segítséget ugyan, ennek a bizonyíthatósága azonban véletlenszerű körülményektől függött.¹⁷

A jogalkotó a korábbi normaszöveggel ellentétben mellőzte a bünszervezet tagjaként vagy megbízásából való elkövetést a minősített esetekből, mivel az ilyen módon történő elkövetések súlyosabb szankcionálását a módosult általános részi rendelkezések biztosítják.¹⁸

A 2012. évi C. törvénnyel kihirdetett új büntető törvénykönyv 2013. július 1-jén lépett hatályba, és a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények közé sorolta az embercsempészt.¹⁹

A büntetőjogi szabályozás a minősítő körülmények tekintetében a felfegyverkezve és a bűnszövetségben elkövetett magatartásokkal bővült.

Az embercsempészség hatályos büntetőjogi értelmezése

A tömeges bevándorlás miatt megalkotott 2015. évi CXL. törvény három új tényállás büntető törvénykönyvbe történő bevezetésével (határozat tiltott átlépése 352/A; határozat megrongálása 352/B; és határozattal kapcsolatos építési munka akadályozása 352/C §) biztosítja Magyarország államhatárának rendjét.

¹⁷ A 2001. évi CXXI. törvény indokolása. Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 2002

¹⁸ Köhalmi László: A Határőrség hatáskörébe tartozó bűncselekmények az új Btk. novella tükrében. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok a „Határőrség és rendészet” című konferenciáról. Pécs, 2002, 151. o. [Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I.]

¹⁹ „Embercsempészség (Btk. 353. §)

(1) Aki államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

a) vagyoni haszonszerzés végett, vagy

b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

a) a csempészt személy sanyargatásával,

b) fegyveresen,

c) felfegyverkezve,

d) üzletszerűen vagy

e) bűnszövetségben

követik el.

(4) Aki embercsempészségre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel

büntetendő.” Magyar Közlöny, 2012. július 13., 13 531. o.

A 2015. szeptember 15-én hatályba lépő törvény továbbá az embercsempészségnek mind az alapesetét, mind a minősített eseteit jelentősen súlyosította.

„353. § (1) Aki államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújt, bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

- a) vagyoni haszonszerzés végett,
- b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva, vagy
- c) az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény, illetve eszköz megsemmisítésével vagy megrongálásával követik el.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

- a) a csempésztett személy sanyargatásával,
- b) fegyveresen,
- c) felfegyverkezve,
- d) üzletszerűen vagy
- e) bűnszövetségben követik el.

(4) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha

- a) a (3) bekezdés a) pontja szerinti embercsempészt a b)-e) pontban meghatározott módon
- b) a (3) bekezdés b) pontja szerinti embercsempészt az a), illetve a c)-e) pontban meghatározott módon követik el.

(5) A (3) vagy (4) bekezdésben meghatározott bűncselekmény szervezője vagy irányítója tíz évtől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) Aki embercsempészségre irányuló előkészületet követ el, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A bűncselekmény jogi tárgya az államhatár sérthetetlenségéhez, a határrendészeti előírások érvényesüléséhez fűződő állami érdek, hogy mindenki csak jogszabályban vagy nemzetközi szerződésben meghatározott feltételek (engedély) teljesítése esetén lépje át az államhatárt.

Az államhatár átlépésének feltételeit részint nemzetközi szerződés, a schengeni végrehajtási egyezmény, részint a magyar törvények közül az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény szabályozza.

Az államhatár határozza meg az állami szuverenitás terét, az állam ezen belül gyakorolja korlátlan és oszthatatlan főhatalmát.²⁰ Magyarország területét a föld felszínén függőlegesen áthaladó képzeletbeli síkok összessége (a továbbiakban: államhatár) határolja. Az államhatárnak a föld felszínén haladó vonalát nemzetközi szerződések határozzák meg, amelyeket törvényben kell kihirdetni.²¹ A határvonal az államhatár és a föld felszínének metszészvonala.²² Magyarország államhatárának vonalát a terepen elhelyezett határjelek jelölik.

Az *elkövetési magatartás* az államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítségnyújtás, azaz fogalmilag bűnsegély [Btk. 14. § (2) bekezdés]. A jogalkotó a tiltott határátlépés szabálysértésnek minősülő cselekményhez kapcsolódó bűnsegédi magatartást társadalomra fokozottan veszélyessége miatt önálló deliktumként szabályozza.

Segítségnyújtás minden olyan magatartás, amely bűnsegély megállapítására alkalmas. A segítségnyújtás lehet fizikai vagy pszichikai. Fizikai segítségnyújtás például, ha az elkövető a tiltott határátlépést tervező személyt az államhatár közelébe szállítja, vagy az illetőt a gépjárművében elrejtve jelentkezik átléptetésre a határátkelőhelyen. Pszichikai bűnsegély például a tiltott határátlépésre készülő személy megfelelő információval, tanáccsal, útbaigazítással ellátása.

Az elkövetési magatartás kizárólag aktív tevékenység lehet. Az elkövetési magatartás az államhatár befelé, illetve kifelé történő átlépésével egyaránt megvalósítható. A törvényi tényállásból adódóan közömbös, hogy mely ország államhatárának átlépésére kerül sor.

Aki érvényes, az államhatár átlépésére jogosító úti okmánnyal nem bíró, harmadik országbeli állampolgárnak segítséget nyújt más schengeni tagállamba való beutazáshoz, attól függetlenül elköveti az embercsempészés bűntettét, hogy ezen a „belső” határon van-e határellenőrzés.²³

Az embercsempészés az elkövetési magatartás tanúsításával befejezetté válik, függetlenül attól, hogy az államhatár átlépésére sor került-e vagy a segítségnyújtás az államhatártól milyen távolságban történt.²⁴

20 Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog Különös Rész. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2002, 247. o.

21 Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 1. § (1)–(2) bek.

22 Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 1. § (3) bek.

23 A Kúria 14/2013. számú büntető elvi határozata.

24 Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Osiris Kiadó, Budapest, 2002, 220. o.

A bűncselekmény *kísérlete* akkor állapítható meg, ha az elkövető az érintett személyekkel a törvényben meghatározott célból a kapcsolatot már felvette, a segítségnyújtás további mozzanatára azonban még nem került sor.²⁵

A bűncselekmény *alanya* bárki lehet. Nincs akadálya társtetteség megállapításának sem, ha többen, egymás tevékenységéről tudva és egymás tevékenységét kiegészítve nyújtanak segítséget másnak az államhatár jogellenes átlépéséhez.

Elvileg nincs akadálya a felbujtás megállapításának sem. Ilyen minősítésre akkor kerülhet sor, ha valaki a segítséget nyújtó személyt veszi rá az említett módon történő segítségnyújtásra. A felbujtónak természetesen tudnia kell a határátlépés módjáról is.²⁶

A bűncselekmény csak *szándékosan* követhető el. A tettes tudatában valamennyi objektív tényállási elemnek meg kell jelennie, tehát annak, hogy más vagy mások jogellenesen szándékoznak bármely ország államhatárát átlépni, s ehhez magatartásával segítséget nyújt.

Az új törvényi tényállásban *négyféle súlyossági szinten* összesen *tizenegy minősítő körülmény* található.

1. A (2) bekezdés a) pontja szerinti minősített eset a vagyoni haszonszerzési célzat, amelyre figyelemmel e minősített tényállás egyenes szándékkal követhető el. Az embercsempészség esetén a vagyoni haszonszerzésre irányuló célzat magában foglal minden olyan tevékenységet, amely a vagyoni gyarapodásra – akár az aktív vagyon követelésére, akár a passzív vagyon csökkentésére – irányul (BH, 2002/253.). A vagyoni haszonszerzési célzat akkor állapítható meg, ha az elkövető anyagi ellenszolgáltatás vagy előny, vagy tartozáselengedés fejében nyújt segítséget. Annak tényleges megszerzése azonban nem szükséges a befejezett bűncselekmény megvalósulásához. A tényállás megállapítása szempontjából közömbös, hogy az anyagi előnyhöz ténylegesen hozzájutott-e az elkövető, vagy sem.
2. A (2) bekezdés b) pontja törvényi egységet (*delictum complexum*) létesít arra az esetre, amikor az elkövető az államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva valósítja meg az embercsempészséget. E minősítő körülmény legalább két személy jogellenes határátlépéséhez nyújtott segítség esetén valósul meg. Ha az elkövető több személynek nyújt segítséget az államhatár átlépéséhez, nem többrendbeli bűncselekményt kell megállapítani, hanem egyrendbeli, e pont szerinti minősített esetet. A 2001. évi CXXI. törvénnyel történő módosítás előtt annyi rendbeli embercsempészség bűn-

²⁵ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: i. m. 248. o.

²⁶ Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: i. m. 220. o.

cselekményének megállapítására került sor, ahány személy tiltott határátlépéséhez az elkövető segítséget nyújtott (BH, 1986/484.).

3. A (2) bekezdés c) pontja szerinti minősített eset az államhatár rendjének védelmét szolgáló létesítmény, illetve eszköz megsemmisítésével vagy megromlásával történő elkövetés. Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 5. § (1) bekezdése alapján: „*Magyarország területének a Közösségi Kódex 2. cikk 2. pontjának megfelelő külső határ szerinti határvonaltól, illetve a határjelről számított 60 méteres sávja az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmények – ideértve a 15/A. § szerinti létesítményeket is – építése, telepítése és üzemeltetése, valamint a honvédelmi, nemzetbiztonsági, katasztrófavédelmi, határőrizeti, menekültügyi és idegenrendészeti feladatok ellátása céljából e törvény szerint igénybe vehető.*”
4. A súlyosabban büntetendő eseteket a (3) bekezdés tartalmazza. A (3) bekezdés a) pontjába ütközik annak az elkövetőnek a cselekménye, aki az embercsempészt a csempésztett személy sanyargatásával követi el. Sanyargatással valósul meg a bűncselekmény, ha az elkövetés a csempésztett személynek testi vagy lelki szenvedést, gyötrelmet okoz. Ilyen az éheztetés, víz-, folyadék-megvonás, embertelen körülmények között, így sötét, fűtetlen helyiségben tartás, életveszélyes megfenyegetés, vagy a hozzátartozókról olyan valótlan hírek közlése, amelyek rémület, illetve gyász előidézésére alkalmasak.
5. A (3) bekezdés b) pontja alapján hasonlóan súlyos megítélés alá esik a fegyveresen történő elkövetés. A Btk. 459. § (1) bekezdés 5. pontja szerint fegyveresen követi el a bűncselekményt, aki lőfegyvert, robbanóanyagot, robbantószer, robbanóanyag vagy robbantószer felhasználására szolgáló készüléket tart magánál. A fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezéseket akkor is alkalmazni kell, ha a bűncselekményt az előbbiek utánzatával fenyegetve követik el. A lőfegyver fogalmát a lőfegyverekről és a lőszerokról szóló 2004. évi XXIV. törvény 2. § 16. pontja határozza meg, ennek értelmében lőfegyver: a tüzfegyver, valamint az a légfegyver, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék lehet ki. Robbanóanyag az olyan, kifejezetten erre a célra előállított anyag, keverék, vagy vegyület, amely valamilyen mechanikai, hő, elektromos, vegyi behatás, illetve ilyen jel következtében igen rövid idő alatt nagy hő, fény, hang, nyomás, feszítőerő kifejtése mellett alakul át, és ily módon romboló hatást vált ki. A robbantószer pedig olyan anyag, illetve anyagkeverék, amely igen nagy mennyiségű kémiai energiát tárol, és égés során nagyon rövid idő alatt nagy energia leadására, azaz robbanásra képes.

6. A (3) bekezdés c) pontja szerint szintén súlyosan büntetendő a felfegyverkezve megvalósuló elkövetés. A Btk. 459. § (1) bekezdés 6. pontja alapján felfegyverkezve követi el a bűncselekményt, aki az ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál.
7. A (3) bekezdés d) pontja az előző esetekkel azonosan értékeli az üzletszerűen történő elkövetést. Az üzletszerűség fogalmára a Btk. 459. § (1) bekezdés 28. pontja az irányadó, amely szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik. A bírói gyakorlat értelmében az embercsempészség üzletszerűen elkövetett, ha az elkövető e célra alakult szervezet tagjaként, bár első ízben valósítja meg a bűncselekményt (BH, 1981/267.).
8. A (3) bekezdés e) pontja büntetni rendeli a bűnszövetségben megvalósuló elkövetést. A Btk. 459. § (1) bekezdés 2. pontja szerint bűnszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezetten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bűnszervezet.
9. A (4) bekezdés a) pontja alapján még súlyosabb megítélés alá esik, ha a csempésztett személy sanyargatásával megvalósuló embercsempészséget fegyveresen, felfegyverkezve, üzletszerűen vagy bűnszövetségben követik el.
10. A (4) bekezdés b) pontja az előző esetekkel azonosan értékeli a fegyveresen történő embercsempészséget, amennyiben az a csempésztett személy sanyargatásával, felfegyverkezve, üzletszerűen vagy bűnszövetségben valósul meg.
11. Az (5) bekezdés alapján legsúlyosabban az embercsempészség bűncselekmény szervezője vagy irányítója büntetendő.

Az embercsempészségnek az *előkészülete* is büntetendő, így aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket megteremti, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik. Mind az alapeseti, mind a minősített esetekben meghatározott embercsempészségre irányuló előkészület büntetéssel fenyegetett. A bírói gyakorlat szerint az embercsempészség előkészületét valósítja meg, aki vállalkozik másoknak az államhatáron való átkísérésére, de a határt illegálisan átlépni szándékozó személyeket a határőrök elfogják (BH, 2000/333.).

Mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van a Btk. 364. § rendelkezése szerint. A Btk. 57. §-a alapján törvényben meghatározott esetekben azt, akinek otttartózkodása a közérdeket veszélyezteti, egy vagy több településről, vagy egy

település, illetve az ország meghatározott részéből ki lehet tiltani. A kitiltás leg-
rövidebb tartama egy, leghosszabb tartama öt év. A kitiltás mint mellékbüntetés
az elkövető azon jogát korlátozza, hogy tartózkodási helyét szabadon választ-
hassa meg. A kitiltás alkalmazásának két lényeges korlátja van. Az egyik, hogy
e mellékbüntetés csak a törvényben meghatározott bűncselekmények esetén al-
kalmazható. A másik lényeges korlát az, hogy a szabadságvesztésen kívül más
büntetési nem mellett ugyancsak nem kerülhet sor e mellékbüntetésre. A szabad-
ságvesztésnek nem kell szükségszerűen végrehajtandónak lennie, a kitiltás al-
kalmazható próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása mellett is.

Az *egység-halmazati kérdések* tekintetében az embercsempészás halma-
zatba kerülhet egyéb bűncselekményekkel is, leggyakrabban a közokirat-ha-
misítás büntetével.

Bűnhalmazat létesül akkor, ha a segítségnyújtás az embercsempészás
mellett más bűncselekményt is megvalósít, így például külföldre távozás elő-
segítése céljából, ellenszolgáltatásért útlevét meghamisítása, hivatalos sze-
mély által kötelességszegéssel elkövetett vesztegetés büntette és hivatalos
személy által közokirat-hamisítás büntette mellett embercsempészet bűn-
tettének is minősül az, ha a meghamisított útlevét felhasználásával az orszá-
got elhagyták (BH, 1988/120.).

Ha az embercsempészás során a csempészett személy meghal, vagy testi sé-
rülést szenved, a bűnösségtől függően szándékos vagy gondatlan emberölés, il-
letve testi sértés halmazata az embercsempészás alapesetével állapítható meg.

Az embercsempészt a jogellenes tartózkodás elősegítésétől az határolja
el, hogy míg utóbbi elkövetője jogtalan vagyoni haszonszerzés céljából, ki-
zárólag a jogellenes belföldi tartózkodáshoz nyújt segítséget, de az országba
belépést semmilyen módon nem segíti, addig az embercsempészás, amely
alapesetben a vagyoni haszonszerzés célzatát nem tartalmazza, nemcsak a
belföldön tartózkodást, hanem az országba belépő, akár onnan kilépő oldalon
az államhatár tiltott, vagy meg nem engedett módon való átlépését segíti. Az
elkövető cselekménye olyan személy jogellenes határátlépését is segítheti,
akinek a belföldön tartózkodása egyébként nem jogellenes (BH, 2011/157.).

Összegzés

A magyar jogrendszerben az embercsempészás büntetőjogi szabályozása per-
manens jogalkotási folyamat része, amelynek gyökerei a XIX. század végére
nyúlnak vissza, és napjainkban sem zárható le.

A jogalkotó a társadalom védelmének elve alapján az embercsempész tevékenységet mint a társadalomra veszélyes emberi magatartást bűncselekménnyé nyilvánította és büntetni rendelte. A tényállás természetét és alakulását az adott korszak társadalmi viszonyai, valamint az állam büntetőjogi akarata határozta meg.

Összegezve megállapítható, hogy a következő években továbbra is számolni kell ezzel a jelenséggel. Az embercsempészség elleni fellépés nemcsak szigorú jogi háttérrel, hanem összehangoltabb és hatékonyabb nemzetközi együttműködést is kíván. Az okok és megoldások valójában messze túlnőnek a nemzeti kompetenciákon, közös európai uniós erőfeszítéseket igényelnek.²⁷

IRODALOM

Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog Különös Rész. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2002

Csemáné Váradi Erika – Görgényi Ilona – Gula József – Lévy Miklós – Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2002

Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Osiris Kiadó, Budapest, 2002

Földvári József: Büntetőjog Különös Rész. Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar–Tankönyvkiadó, Budapest, 1972

Gaál Gyula: Az embercsempész tevékenység megjelenési formáinak és módszereinek változásai a Magyar Köztársaság államhatárán 1991–2003 között. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2005

Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban. AndAnn Kiadó, Pécs, 2016

Kóhalmi László: A Határőrség hatáskörébe tartozó bűncselekmények az új Btk. novella tükrében. In: **Hautzinger Zoltán (szerk.):** Tanulmányok a „Határőrség és rendészet” című konferenciáról. Pécs, 2002. 151. o. [Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I.]

Németh József: A Rendőrség feladatai az illegális migráció és a nemzetközi terrorizmus elleni fellépés terén különös tekintettel a Balkán biztonsági helyzetére. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2011

Verhóczy János: Az embercsempészség a mai magyar büntetőjogban. *Magyar Rendészet*, 2000/5–6.

²⁷ Lásd Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban. AndAnn Kiadó, Pécs, 2016.